

Start van het project Vergeten oorlog

Voor de kinderen van nu is de Tweede Wereldoorlog lang geleden en ver weg. Jeugdboeken brengen deze tijd tot leven. Vele daarvan gaan over de Jodenvervolging, het verzet en onderduiken. Om te zorgen dat andere aspecten van de Tweede Wereldoorlog niet worden vergeten, nam het schrijversgenootschap voor historische kinderboeken 'Schrijvers van de Ronde Tafel' het initiatief voor *Vergeten oorlog*.

De zes jeugdboeken gaan over:

- Bombardementen Rotterdam en Middelburg
- Sinti en Roma
- Dwangarbeid
- Tweede Wereldoorlog in Suriname
- Kinderen van foute ouders
- Tweede Wereldoorlog in landen waar nieuwe Nederlanders vandaan komen

Doel en organisatie van de lessen

Het jeugdboekenproject Vergeten oorlog legt drie accenten:

- leerlingen **kiezen** één van de gepresenteerde boeken
- leerlingen **lezen** de jeugdboekenserie Vergeten oorlog
- leerlingen **presenteren** de gelezen boeken in de klas en stimuleren op deze manier elkaar om alle boeken van de serie te lezen.

Deze drie accenten, kiezen – lezen – reageren, vormen samen de leescirkel van Aidan Chambers. Hij is dé Engelse expert voor leesbevordering en schrijver van *Vertel eens* en *De leesomgeving*. Aidan Chambers. Hij werkt met principes als een stimulerende leesomgeving en de accenten van de leescirkel waarin de helpende volwassene centraal voor het ondersteunen, stimuleren en begeleiden van de kinderen en jongeren tijdens het lezen. Meer informatie over Aidan Chambers en zijn boeken over leesbevordering is op internet te vinden met de trefwoorden: Aidan Chambers en leescirkel.

Kiezen: Het introduceren van de zes boeken gebeurt klassikaal. Daarna maakt u zes groepen in de klas en wijst de zes jeugdboeken toe aan de groepen of u laat de groepen zelf een boek kiezen. Dit kan bijvoorbeeld door de leerlingen een top 6 van de boeken te laten maken. Op nummer één zetten ze het boek dat hen het meeste aanspreekt en zo verder. Stel de groepen zo veel mogelijk samen aan de hand van de eerste keuzes van de top 6.

Lezen: Iedere groep van circa 5 leerlingen leest 1 titel waarbij het boek rouleert in de groep.

Presenteren / reageren: door middel van opdrachten voor leerlingen:

- Presentatie met moodboard
- Kwartetspel
- Interactief spel met koffers

Na het lezen van de boeken, maakt elke groep een presentatie van het boek waarin ze de klas iets vertellen over de inhoud van het boek en de schrijver. Op deze manier stimuleren de leerlingen elkaar om alle boeken van de serie te lezen. De inhoud van het boek wordt gepresenteerd aan de hand van een 'moodboard' dat de groep leerlingen samen maakt. Een 'moodboard' is een visueel verslag van de gebeurtenissen en de sfeer van het boek. De opdrachten bij de boeken kunnen de leerlingen in de presentatie verwerken en eventueel opnemen in het 'moodboard'.

Meer informatie over de opdrachten bij het onderdeel *presenteren / reageren* vindt u op bij Lessuggesties op de homepage van de website bij het document: Toelichting opdrachten.

Tijdpad

In onderstaand schema vindt u een voorstel voor een tijdpad waarin u het project kunt uitvoeren. Een en ander is natuurlijk afhankelijk van de tijd die u beschikbaar heeft voor dit project. Het lezen van de boeken door de leerlingen zal de meeste tijd in beslag nemen.

Activiteit	Tijdpad	Organisatie	Benodigheden
1. Start project Algemene introductie en Introductie Oorlog in de klas	Week 1 1 ^e les	klassikaal	<p>Koffer met boeken Dagboek Roos Introductieblad <i>Oorlog in de klas</i> (Introductie zes leesboeken)</p> <p>Zet klaar op het digitaal schoolbord: www.vergetenoorlog.nl Filmclip Oorlog zonder vader Filmclip Introductie zes boeken Filmclip Meedoen, aanpassen, verzetten en onderduiken www.nmkampvught.nl Filmclip Gerard van Maasakkers in Kamp Vught</p> <p>De verschillende links staan voor u klaar op: www.vergetenoorlog.nl bij Tips & Links</p>
2. Introductie Bommen op ons huis Kamp in de jungle Werken voor de vijand	Week 1 2 ^e les	klassikaal	<p>Koffer met boeken Ansichtkaart met het beeld van Zadkine Schetsboekje Wereldkaart Affiche Arbeid voor allen Introductiebladen <i>Bommen op ons huis, Kamp in de jungle en Werken voor de vijand</i> (Introductie zes leesboeken)</p> <p>Zet klaar op het digitaal schoolbord: www.vergetenoorlog.nl De verwoeste Stad van Ossip Zadkine Filmclips Martine Letterie Filmclips Arbeidsinzet</p> <p>Zie hiervoor Tips & links op www.vergetenoorlog.nl</p>
3. Introductie Opgejaagd Verhalenbundel	Week 1 3 ^e les	klassikaal	<p>Koffer met boeken Distributiekaart met textielbonnen Wereldkaart</p>

Vergeten oorlog Klas verdelen in groepen.			Introductiebladen <i>Opgejaagd</i> en <i>Verhalenbundel Vergeten Oorlog</i> (Introductie zes leesboeken) Zet klaar op het digitaal schoolbord: Filmclip Lydia Rood op Leesplein.nl (2:11) Filmclips Schaarste, distributie en bonnen www.romasinti.eu
4. Lezen van de boeken	Week 2 tot en met 4	individueel	
5. Verwerking opdrachten en presentaties maken	Week 5	groepen	www.vergetenoorlog.nl/vergetenoorlog/boekopdrachten
6. Presentaties van de groepen	Week 6	klassikaal	
7. Afsluiting Spelen van de spellen (opdrachten)	Week 6	klassikaal	www.vergetenoorlog.nl/vergetenoorlog/spellen

Introductie project Vergeten oorlog

Introduceer het project bij de leerlingen met de koffer en bespreek de associaties die de koffer bij de leerlingen oproepen: vakantie, vertrek.... Deze koffer is het symbool van het jeugdboekenproject *Vergeten oorlog*. Miljoenen mensen waren met een koffer onderweg, naar kampen en op de vlucht. Maak de koffer open en laat de boeken zien.

U kunt op het digitale schoolbord de [korte introductiefilm](#) (3:07 min) laten zien waarin kort de auteurs en de boeken worden toegelicht (Zie pagina lessuggesties www.vergetenoorlog.nl)

Om de nieuwsgierigheid van de leerlingen te prikkelen leest u de cursieve teksten op de achterkant van de boeken voor. Van het boek *Opgejaagd* leest u de eerste vier regels en van het boek *Vergeten oorlog* leest u de eerste twee regels en de laatste vier regels voor. Een uitgebreide introductie van de verschillende jeugdboeken komt later aan de orde en hiervoor maakt u gebruik van het educatief materiaal uit de koffer.

Open na deze korte introductie de website www.vergetenoorlog.nl op het digitale schoolbord. Klik op de kofferlabel voor een documentaire waarin schrijfster Martine Letterie samen met haar vader het ware verhaal van de koffer verteld. Het boek *Oorlog zonder vader* uit 2008, is gebaseerd op de jeugdherinneringen van de vader van de schrijfster en was de inspiratie voor het ontstaan van het project *Vergeten oorlog*. Op haar [website](#) vertelt Martine Letterie in een filmpje over schrijven van het boek *Oorlog zonder vader*. Ook dit filmpje is een goede introductie op het project.

Gesprek

Leg de volgende situatie aan de leerlingen voor: het is oorlog en je belandt steeds in situaties waar je keuzes moet maken. *Wat zou jij doen?*

- Wat zou jij doen: Ga je in het verzet?
- Wat zou jij doen: Deel jij je eten met de burens?
- Wat zou jij doen: Staak jij mee tegen de Duitsers?

U kunt deze dilemma's aan de leerlingen voorleggen na het vertonen van de

[Introductiefilm Meedoen, aanpassen, verzetten en onderduiken](#)

Het maken van keuzes speelt een belangrijke rol in de zes jeugdboeken. Deze dilemma's zijn een goede introductie op het boek *Oorlog in de klas* van Theo Engelen. Suggesties voor deze introductie van de zes boeken vindt u op de pagina Lessuggesties / Introductie van de zes leesboeken op www.vergetenoorlog.nl

De introductie van de overige vijf boeken vindt u bij de pagina Lessuggesties / Introductie van de zes leesboeken op www.vergetenoorlog.nl

Informatie over de Tweede Wereldoorlog

Het jeugdboekenproject *Vergeten oorlog* heeft leesbeleving als uitgangspunt. De jeugdboeken maken de tijd van de Tweede Wereldoorlog invoelbaar voor leerlingen van groep 8 en de brugklas.

Op internet is veel informatie en beeldmateriaal te vinden die u kunt gebruiken in de lespraktijk. U kunt de onderstaande websites op het digitale schoolbord tonen en uw leerlingen wijzen op de informatie en het beeldmateriaal van deze websites. Met name het beeldmateriaal kunnen de leerlingen gebruiken bij het maken van de opdrachten 'moodboard' en 'kwartetspel'.

www.13indeoorlog.nl

Hier vindt u informatie over de geschiedenisserie die in het najaar 2009 is uitgezonden. Lisa Wade, bekend van Het Klokhuis, presenteerde vanaf historische locaties en programma met authentieke archiefbeelden en aangrijpende dramascènes over kinderen in oorlogstijd. In het voorjaar 2010 zendt Teleac speciaal voor het onderwijs 6 afleveringen van deze serie uit. Hierbij kunt u ook een lerarenhandleiding, een leerlingwerkboekje en een dvd bestellen. Er is ook een dvd-box van de 13-delige serie verkrijgbaar. Bevat tevens het interactieve spel *13 in de oorlog*.

www.tweedewereldoorlog.nl

Aan de hand van twaalf thema's kunnen leerlingen van alles te weten komen over bijvoorbeeld Nederland in oorlog, het verzet en het dagelijks leven. Op de website ook een digitale tentoonstelling [De eerste vijf dagen](#) waarmee de bezoeker wordt meegenomen naar 10 mei 1940 om 3.55 uur. Je ontwaakt in een woonhuis en hoort de geluiden van de eerste Duitse bommenwerpers. Je kunt zelf de radio bedienen of de kranten lezen met berichten van toen. Aan de muur hangen portretten van ooggetuigen uit die tijd. Als je een foto aanklikt hoor je hun oorlogsverhaal.

Andere digitale tentoonstellingen op deze site zijn: [100 voorwerpen](#), [Roma en Sinti](#), [Erfgoed van de oorlog](#) en [Bevrijding](#).

www.beeldbankwo2.nl

Beeldbank WO2 biedt een uitgebreide beeldcollectie van foto's, affiches en tekeningen die via de zoekfunctie op de website te vinden zijn. De Beeldbank is een samenwerkingsverband van de Nederlandse oorlogs- en verzetsmusea, herinneringscentra en het Nederlands Instituut voor oorlogsdokumentatie.

www.entoen.nu

De canonvensters De Tweede Wereldoorlog en Anne Frank sluiten aan bij het project *Vergeten oorlog*. Deze vensters geven informatie, leestips, filmpjes van schooltv en canonclips.

Bibliotheek.nl

Digitale dossiers over de Tweede wereldoorlog voor basisonderwijs en voortgezet onderwijs met informatie, filmpjes en interessante links.

www.nmkampvught.nl

Op deze site staat informatie over het Kindergedenkteken, het monument met de namen en leeftijden van de 1.269 joodse kinderen die in juni 1943 zijn weggevoerd met de zogenoemde kindertransporten. Het kindertransport wordt beschreven in het boek *Oorlog in de klas* van Theo Engelen.

[Westerborkportretten](#)

Deze site bevat portretbeschrijvingen van mensen uit het kamp Westerbork. Via de widget Beelden van Kamp Westerbork kan gezocht worden naar het portret van Settela Steinbach. De foto van dit meisje is het symbool geworden voor de Holocaust. Lydia Rood gebruikte deze foto voor haar boek *Opgejaagd* en beschrijft op pagina 84 het transport uit Westerbork. Hoofdpersoon Maira kijkt vanaf haar schuilplaats naar het vertrek: "Een man tuurde door een camera op een driepoot, alsof hij een vakantiereisje filmde. Maira volgde met haar blik de richting van de camera. Ineens zag ze iets wits in een deuropening. Was dat Settela's hoofddoek? Het meisje merkte niet dat ze werd gefilmd, ze keer naar iets op het perron..."

[kindersite www.verzetsmuseum.org](http://kindersite.ww2.museum.org)

Speciale kindersite van het verzetsmuseum met informatie over thema's als de inval in Nederland, NSB, Jodenvervolging, Nederlands-Indië, Suriname, Antillen en Aruba. Er zijn verschillende filmpjes te bekijken, bijvoorbeeld over *De wereldoorlog in de West* (bij het thema Het Koninkrijk) en een *Introductiefilm* over meedoen, aanpassen, verzetten en onderduiken (knop Film). Deze film wordt in het museum getoond voor schoolgroepen.

www.leesplein.nl

Leesboeken over de Tweede Wereldoorlog zijn op deze website te vinden bij Kinderboekenplein en Jeugdboekenplein onder de knop *Boeken zoeken op onderwerp*.

[Schooltv beeldbank](#)